

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan popel — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 50, za četrt leta Din 150, za pol leta Din 300; za inozemstvo Din 70 (mesečno) — Oglaš: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Ali res mora biti tako?

Velikonočni prazniki so za nami. Kdor se je le nekoliko poglubil v vse skrivnosti Velike noči, ki izvirajo iz cerkvenih obredov in iz narodnih običajev, je moral najti čudovito harmonijo med nadnaravnim in naravnim. Sveta Cerkev skrbi, da verniki spoznajo bistvo in pomen slavlja in spomina na Gospodovo vstajenje, obenem pa pametno pridruži dušnemu veselju še veselje telesa, to je, da podpira in pospešuje, da dobiva duševna radost izraza tudi na zunaj, ko se obhaja v družinah ta praznik slovesno, s čimer tudi pozivi in okrepi družinsko življenje samo.

Tak pomen in naravno nalogo imajo vsi veliki prazniki. Zalibog so pa današnje razmere take, da niso mogli biti vsi ljudje deležni te velikonočne radosti. Bridko je, če izjavi družinski oče, ki je zaposlen v podjetju, katero obratuje za velikim dobičkom, da ne bo imel za praznike sredstev niti za črni kruh. In takih družinskih očetov je več. Kakšno Veliko noč so imeli šele brezposelni, si lahko mislimo. Že samo ta dejstva govore in kličejo in obtožujejo.

Nekaj ni v redu. Kljub krizam podjetja še vedno nosijo. Ker pa imajo vsa podjetja edino ta namen, da donajajo čim večji dobiček in ker je tako zvani menjalni princip usmerjen edino na dobiček, je vse potisnjeno v ozadje, le dobiček nosi glavno besedo. Tudi človek z vsemi naravnimi in nadnaravnimi pravicami je potisnjen ob stran in je ocenjevan edino iz stališča dobička.

Iz stališča dobička je urejeno tudi notranje poslovanje podjetij. Princip dobička narekuje, da so vodilne osebe vse, delavstvo nič. Vodilne osebe imajo visoke plače, dobre službene pogoje in vse mogoče druge ugodnosti.

Princip moderne menjalnosti zahteva še več. Da se ustvari namreč krog gotovih ljudi, katere se obda s pomočjo zaslužjenega časopisja, s pomočjo zaslužjenih propagatorjev v vseh mogočih oblikah s slovesom »gospodarskih strokovnjakov«. Ti gospodarski strokovnjaki se potem pojavljajo v vseh količkah dobičkanosnih podjetij kot odborniki ali pa upravni svetniki. Njihova naloga je, da ustvarjajo v zvezi z vodilnimi nastavljenici iz podjetij, katerim načeljujejo, čim več dobička. Drugi soustvarjajoči in v gotovem oziru glavni činitelji pa pri tem lahko poginejo ali pa trpe največje pomanjkanje.

Princip čimvečjega dobička ropa delu njegov zaslužek. Vodilni uradniki in upravni svetniki imajo iz dohodka dela — kljub temu da malo ali pa nič ne delajo — večji »zaslužek« kakor čisto polovica delavstva dotičnega obrata skupaj.

Princip čim večjega dobička povzroča, da so razna podjetja v stalni denarni krizi, dočim raste stalno premoženje delničarjev dotičnih podjetij. To je kapitalistični gospodarski sistem, čigar gonilna sila je moderni menjalni sistem. Zlato tele modernega časa. To zlato tele ubija ekzistenco dela in praznično veselje lastnikov dela.

Mi katoličani in kristjani moramo presojeti vsak gospodarski in družabni sistem iz stališča naravnega in nadnaravnega prava. Ta dva imata pa določene razlage v desetih božjih zapovedih, v eyangelijih in ustnih izročilih. Kar je v skladu s principi, je za človeštvo dobro in koristno, kar ni, je proti Bogu in njegovim odredbam. Zato boj.

Kapitalistični gospodarski red po svojem sistemu in po svojem bistvu nujno pobija in uničuje naravno in nadnaravno pravo. S tem Boga in vse njegove odredbe. To so vedeli prav dobro preroki, apostoli, cerkveni očetje. Radi tega najdemo pri njih najhujše in najradikalnejše obsodbe vseh gospodarskih

Delavske zbornice

Delavske zbornice so popolnoma nove delavske ustanove in so sad povojne revolucije. Rodila jih ni toliko ljubezen do delavstva, kakor pa strah pred vznemirjenimi in nemirnimi delavskimi masami.

V smislu zakona naj bi bile delavske zbornice razredna predstavništva delavcev in nameščencev. Zakon je določil tudi njihov delokrog, ki je precej obširen in ki je tudi kolikor toliko znan.

Priznati moramo, da so se delavske zbornice kljub vsem težkim razmeram dobro uveljavile in da izpolnjujejo v polni meri svojo nalogo. Zlasti so silno veliko doprinesle v konsolidaciji delavstva v vsakem oziru.

Zato se pa zdi poznavalcu položaja in razmer nepojmljivo, da se je skoraj po desetletnem obstoju počela, deloma tajna, deloma javna, v vsakem oziru pa vztrajna akcija proti delavskim zbornicam s tem, da hočejo najzavednejše delavce odtrgati od enotnosti in osnovati za nje posebne zbornice. V prvi vrsti gre sedaj za rudarje. Ti so v resnici v težkem položaju in težkih krizah. Brezvestneži se poslužujejo celo tega težkega položaja in slikajo rudarjem, da bi bilo bolj pametno, ko bi se zanje delavske zbornice sploh ukinile, prispevki za nje pa naj bi se porabili za brezposelne rudarje, vse zbornične agende bi pa lahko prevzela II. rudarska skupina.

Vprašanje je, če je sploh to izvedljivo. Kdor opira pri rudarjih ali pa celo pri drugih odločilnih faktorjih svoje težnje na taka dokazila, ali ne pozna bistva naloge delavskih zbornic ali je pa prav nizkoten demagog. Naloga delavskih zbornic ni le v tem, da rešujejo razne vloge ali pa da posredujejo v sporih v tovarnah in drugih obratih med delavci in podjetniki, ampak so še druga vprašanja, katerim se more posvetiti le institucija, ki je specielno delavska in neodvisna. Naj vzame kdo v roke letna poročila Delavske zbornice v Ljubljani, bo našel delavsko vprašanje obdelano iz takih vidikov, iz kakršnih dosedaj še ni bilo. Zakaj? Zato, ker se ni mogel nihče poglabiti v taka vprašanja v skladu z dejanskim življenjem delavstva. Delavstvo je na javnih vprašanjih globoko zainteresirano. Ni vseeno, kako se izpeljejo razni zakoni; kako se urede davčna, carinska in druga vprašanja. Kajti vsa ta vprašanja posegajo zelo občutno v življenje delavca in ga zelo otežujejo, če so rešena nepravilno. Najglavnejša naloga delavskih zbornic je v tem, da uve-

ljavljajo delavski prestiž v vseh javnih zadevah. Če hočejo doseči v tem cilju vsaj delne uspehe, morajo biti v takih vprašanjih dobro poučene, na drugi strani pa morajo v resnici zastopati celoten delavski razred.

Delovanje delavskih zbornic v tem pogledu dobro čutijo vsi nasprotniki delavstva. Zato so pokrenili akcijo, da se ta udarna sila delavskih zbornic zlomi in da se razbije enotnost delavstva. Pri tem je kapitalističnim krogom vseeno, če delajo svobodni odločitvi delavstva največje krivice. Zase reklamirajo pravice za enotnost trgovskih zbornic. Kaj bi pa rekli podjetniški krogi, ko bi delavstvo intrigiralo na tem, da se sedaj enotne zbornice za industrijo, obrt in trgovino razbijejo na samostojne zbornice za industrijo, obrt in trgovino? Protestirali bi, da je to proti dobrobiti narodnega gospodarstva, morebiti bi celo opozarjali, da so to boljševiske tendence. Iste pravice zahteva delavstvo zase.

Tudi ni v redu in častno, če se kdo sklicuje na voljo rudarjev v dravski banovini. Baje se je izrekla za samostojne rudarske zbornice stara II. rudarska zadruga. Če je to resnica in če se je kdo poslužuje, je to v resnici prava demagogija. Znano je namreč vsem, da so voditelji stare II. rudarske zadruge pri zadnjih volitvah temeljito pogoreli. Izid volitev ni bil namreč samo poraz, ampak pogorišče. Dejansko torej ne zastopajo več rudarjev. Izmed novoizvoljenih delegatov so pa vsi, razen dveh, protestirali proti razbijanju enotnih delavskih zbornic. To je resnica.

Cemu torej ta akcija? Vprašanje je pa, če je tako postopanje v interesu splošnosti. Delavstvo je zbegano in malodušno že radi težkih gospodarskih razmer, ki otežujejo njegovo ekzistenco; zaradi vedno ostrejših pojavov v obratih. Take akcije morajo nujno delovati na delavstvo, pod takimi pogoji skrajno porazno. Le brezvestni elementi morejo organizirati intrige, ki naj bi položile sekuro na korenino delavske ustanove, ki jo vzdržuje delavstvo samo.

Sicer smo trdno prepričani, da bodo vse te akcije na merodajnih mestih gladko odklonjene. Vendar smo pa smatrali v interesu javnosti za potrebno, da pribijemo pravo razpoloženje med delavstvom in pa na dejstvo, da ne bo delavstvo nikoli dopustilo, da se mu odvzame že pridobljene pravice, zlasti pa take, za katere samo žrtvuje.

Iz gospodarstva
OUZD v letu 1929

Bolniška panoga izkazuje brutto prebitka nekaj čez 5 milj. Din. Dohodkov je imela ta panoga 299,054.154 Din, podpor pa je izdala 237,457.567 Din. Od vseh izdatkov je bilo na hranarini izdanega 27.72%, na upravnih stroških 15.38%, za bolnice članom 8.26%, za zdravila 7.90%, zdravniki 9.97%, kopališča in sanatoriji 5.23%, dečja oprema 4.50% itd. Plače nameščencev so znašale 32,809.000, vsi ostali upravni stroški pa še čez 22,000.000. Na hranarini je plačal sušaški OUZD 48%, bjelovarski pa le 16%; pasivni OUZD so bili v Karlovcu, Mostaru, Novem Sadu, Sarajevu, Splitu in Sušaku ter nameščenski blagajni v Ljubljani in Belgradu. Splitski OUZD je plačeval 42% dnevne zavarovane mezde radi pasivnosti, večina pa 36%.

Nezgodna panoga je imela poslovnega deficita 14,717.965 Din, z deficitom iz prejšnjih let pa 20,155.987 Din. Dejanski deficit je gotovo večji. Palača ljubljanskega OUZD je cenjena na 15,202.145 (prim. Delavska zbornica v Ljubljani le čez 8 milijonov!). Dohodki so znašali 82,809.760, izdane podpore pa 38,808.079 Din, za kapitalno kritje je šlo 42,344.313 Din. Od vseh izdatkov je bilo izdanih na rentah 32.13 odstotkov, za glavnično podjetje 51.12 odstotkov, upravni stroški 11.53 itd. Upravni stroški te panoge so seveda faktično višji, pa so preveljeni na bolniško panogo, ki vrši celo vrsto opravil za nezgodno panogo. Državna podpora je znašala 50.000 Din. Dohodki od nepremičnin znašajo čez 18 milijonov Din, ljubljanski OUZD plača za najemnino palače, ki je bila zgrajena z njegovim denarjem, čez 1 milijon Din. Likvidacijska imovina Slovenije znaša 4,471.000 Din.

Zavarovanje za starost in onemoglost, ki se izvaja le za državne dnevničarje, ima v svojem fondu 8,172.000 Din.

Penzijski fond nameščencev izkazuje poslovnega primanjkljaja 671.141 Din.

Skoro vsa okrevališča so zaključila z deficitom, z največjim pa Klenovnik in sicer 1,461.000 Din. Od onih, ki so zaključila s prebitkom, izkazuje relativno največji prebitok »Jadran« na Rabu, ki stoji pod upravo ljubljanskega OUZD in sicer 78.323 Din.

Naša moč

so naše strokovne organizacije in naš neodvisni delavski tisk. Podpirajmo ga!

in družabnih pojavov, ki so bili v škodo za nameni človeštva. Ravno radi tega je čudno, da so mogle nastati zmede v gospodarskih in socialnih problemih pri ljudeh, ki se javno priznavajo za katoličane.

Ko se je začel ustvarjati moderni kapitalistični gospodarski red, je našel zagovornike med tako zvanimi odličnimi katoličani. Temu gospodarskemu sistemu se je vedno bolj klanjala tako zvana katoliška družba, dokler ni v večini padla z drugimi bogatajci vred pred zlato tele in ga molila in ga še moli. Uče in pravijo, da mora tako biti in da ni mogoče drugače.

Gospodarstvo jim je namen, ne pa sredstvo. Zato je tudi v vseh podjetjih, kjer odločajo katoličani, ki nastopajo javno, na zborovanjih in v svojih člankih, za iskrenost in čistost katolištva, isti kapitalistični gospodarski sistem kakor drugod.

Vodilni uradniki preko svojega dela plačani, upravni svetniki, četudi skoraj nič ne delajo, visoko nagrajevani. In kar se tiče zadnjih, jih srečujemo v vseh mogočih podjetjih. Poedinci imajo čisto

po deset ali še več takih mest. So pač »gospodarski strokovnjaki«.

Napram delavstvu iste metode. Plače se znižujejo, zavedni delavci in proletarci se preganjajo in njihove pridobljene pravice se zozužejo ali popolnoma ukinjajo.

To pa zato, ker ne gledajo na gospodarstvo s stališča svetopisemskega oskrbnika. Ne gledajo na delavca kot na svojega brata v Kristusu in pa kot na soustvaritelja dobička v podjetju. Če bi vladala v tako zvanih katoliških podjetjih človekoljubnost in ljubezen; če bi delavstvo čutilo, da se vodstvo trudi, da bi mu nudilo pri sedanjih težkih razmerah in pa pri vezanosti sedanjega kapitalističnega sistema čim več ugodnosti, bi izvrševala podjetja v polni meri svojo nalogo. Prvič bi vplivala tudi na ostala podjetja, drugič bi delavstvo spoznalo, kaj je v praksi krščanstvo. Ker pa ni tega, tirajo delavstvo od Kristusa. Na videz ima namreč prav marksizem, ki trdi, da se neha vera pri dobičku in da podpira to stremljenje tudi katoliška družba. Zato je delavstvo zbegano in morajo nujno vsi tisti, ki so v dvomih

ali mlačni, ravno zaradi katoliških gospodarskih strokovnjakov obrniti se od vere.

Mi pozabljamo, da je katolištvo misijonsko gibanje. Temu misijonskemu poslanstvu bi morali služiti vsi brez izjeme. Morale bi biti postavljene norme, preko katerih ne bi mogel iti nihče, ki bi hotel veljati za katoličana ali pa kristjana. Po vsej pravici je rekel neki katoliški sociolog, da bi moral biti vsak brez nadaljnega ekskomuniciran, kdor zagovarja kapitalistični gospodarski red. To velja seveda tudi za tisk, ki ga ne le priznavajo, ampak pospešujejo v praksi.

Dobro se zavedajmo, da ni še nikoli človeštvo prestopalo božjih zakonov brez kazni. Zavedati se pa moramo tudi tega, da še ni nobena družba oskrnjala brez kazni božjega imena. Mi ga pa sigurno, če se hlinimo s tem, da oznanjamo v besedah Boga, v praksi pa služimo zlatemu teletu.

V to smer bo morala obrniti tudi katoliška akcija svojo pozornost. Sicer bo zgodovina katolištva enkrat morala priznati, da je slabo gospodarila z zaupnimi talenti.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Rudarji

Trbovlje. V »Delavski Politiki« z dne 28. marca 1931 se je vendar spomnil dopisnik iz Trbovelj, da odgovori na moj članek, ki sem ga napisal v »Pravici«.

Odrezal pa se je prav slabo, čeprav je imel za podlago katekizem. Vseeno pa me jako veseli, da je ljudem, ki so sicer proti katekizmu še vedno za podlago in to v prav mučnih slučajih. Seveda, saj je katekizem, v katerem je zapopaden nauk katoličanstva, mnogo starejši, nego je nauk Marxov in se dobi mnogo več v njem za kak jako močan odgovor. Po vsem se mu pa dopade stran 175, ker je našel besedo sodrug, kar misli, da je s tem za njega vse povedano.

Kar se pa tiče mene, mu prav mirno lahko povem, da se jaz veliko bolje držim naukov katoličanstva nego dopisnik, ki vzame katoličanstvo za podlago le takrat, kadar je potrebno zagovarjati neiskreno nazore svobodomiselnega marksizma. Kar se pa tiče zmagoslavja pri volitvah, mu pa tudi lahko povem tole: Vsa pridobljena zmaga se bo prav v kratkem razblinila v prazen nič. Delavstvo bo uvidelo neresno komando nekaterikov, ki mu govore po vsem drugače, nego se dela za njega. Znak temu je prva intervencija pri generalnem ravnanstvu TPD. Seveda, saj rudarji tega ne vedo, zadostuje pa, da jaz vem. Dopisnik, ki pa hoče biti teolog, naj se drugič ne skriva. Posebno pa imamo mi radi vse tiste, ki po nauku katekizma žive. Zato le s takim častnim imenom na dan.

K. F.

Hrastnik. Velikonočni prazniki so prinesli rudarjem veliko potrtost in skrb. Vsak se sprašuje: kaj bo, ko so morali začeti s prislilno brezposelnostjo. Ko je sobotni »Slovenec« prinesel vest, da gredo v torek že na delo, so se rudarji nekoliko pomirili.

Velikonočne praznike smo obhajali zelo lepo. Vendar je bila udeležba na procesiji in petje pri isti na nižji točki kakor lansko leto. Tudi cerkvena zbirka na veliko nedeljo je prinesla manj kakor lansko leto. Vse posledice brezposelnosti, ker nimajo rudarji oblike niti denarja. Vendar je vse to, kar so dali, veliko in lepo z ozirom na te slabe razmere.

Viničarji

Iz centrale. Tiste tovariše, ki se dolgujejo članarino, prosimo, da ta mesec vse poravnajo. Denar, ki ga plača član strokovni organizaciji, ga plača samemu sebi. Kako ima kdo urejeno članarino, tako se meri njegova zavest. Članarino plačevati »Strok. zvezi viničarjev«, se pravi pametno varčevati, ker gotovo dobi enkrat vsak svoje nazaj.

Posmrtninski sklad bo treba ta mesec povsod urediti. Zaupniki, opozorite takoj svoje člane, izpolnite pristopnice ter jih odpošljite tudi takoj centrali, da moremo poslati položnice. Tiste družine, ki v aprilu ne bi poslale svoje pristopnice in ne bi plačale posmrtninskih prispevkov, bomo smatrali, da ne marajo biti v posmrtninskem skladu in zato takim od 1. maja naprej, ko poteče 6mesečna doba, ne izplačamo več nobene posmrtnine iz podpornega sklada, razen pri otrocih pod 2 leti.

Letaki. Pri vseh neorganiziranih viničarjih, katerim ste izročili naše letake, se dajte zglasiti ponovno, ker so mnogi izjavili za pristop. Najprej zaupniki, poberite 2 Din pristopnine za vsako osebo v družini in 5 Din za člansko izkaznico. Točno zapišite vsakemu rojstno letnico, bivališče in naslov pošte.

Tovariši! Naj bo ta mesec, ko vstaja pomlad, mesec dela in agitacije za razmah naše organizacije. Vsak naj agitira povsod med viničarji! Ne samo odborniki, tudi vsi zavedni člani. Ime vsakega bomo objavili kot v pohvalo in tudi število, koliko družin je kateri pridobil. Storitve po vzgledu teh tovarišev: Fošnarič Jakob, Sv. Andraž v Halozah, pridobil 18 družin; Kraner Arno, Sv. Barbara v Slov. goricah, 30 družin; Antonič Stefan, Sv. Rupert v Slov. goricah, 20 družin. Tudi od nekaterih skupin, n. pr. Svetinje, Gor. Radgona, Zavre je bilo prijavljenih novih članov. Tovariši, na delo! Vsi do zadnjega! Kolikor bo število članov, tolikšna je potem naša moč, toliko naših uspehi, toliko se bo zboljšala naša bodočnost. Nas viničarjev je po številu toliko, da bi lahko veljali za najmočnejšo organizacijo v državi, če bi bili vsi tako zavedni in zato organizirani.

Velika Nedelja. Tudi v naši okolici je precej viničarjev, seveda neorganiziranih. Trije pa smo se pristopili, ker vemo, da brez strokovne organizacije nikoli ne bomo dosegli, da bi se izvajal viničarski red. Saj nikjer drugje za viničarje delovni pogoji niso tako krivični, kakor so ravno tukaj. Ljudstvo, kmetje vinogradniki, ki veljajo za izrazito katoliške, tako izkoriščajo siromaka, viničarja, kakor prav nikjer drugod. Evo dva primera: 1. Viničar obdeluje poldrug orala vinograde in mora vsa dela v vsem letu opraviti za stanovanje in en kos »grede«, drugega ne dobi nič. 2. Viničar obdeluje 1 in četrt orala (oral 56 arov) vinograde in mora za tisto travo v goricah opraviti vsa dela, ne da bi dobil kaj plače. Za samo stanovanje pa še mora posebej dati gospodarju 70 »težakov« vsako leto. O določbah viničarskega reda naši kmetje nočejo nič slišati. Bomo jih pa prisilili s tem, da se bomo organizirali in po organizaciji zahtevali in se borili za naše zakonite pravice. Tovariši drugih krajev, ki se vam ne godi tako, kjer dobite za delo tudi plačilo, čeprav malenkostno, kjer posebej ne delate za stanovanje v razdrapani bajti, ne mislite

sedaj, da ste od nas tukaj veliko na boljšem in ste organizacije morda manj potrebni, kakor mi. To bi bilo napačno. Tisti, ki je izkoriščen, se mora boriti, da doseže svoje pravice, tisti pa, ki ima že svoje pravice, pa se mora boriti in stati na straži, da tega, kar ima, kdaj ne izgubi. Torej čuječnost in borba na vsej črti in s tem nujnost strokovne organizacije za viničarje vsepovsod.

Kovinarji

Jesenice, 29. marca 1931. Delavstvo v tovarnah KID se nahaja v najljutejšem boju. Gre za to, da obdržimo vsaj to, kar smo si priborili tekom let. Vse to je v nevarnosti, in sicer nam hoče vodstvo tovarne vse to odvzeti v obliki akordov. Osnutki bodočih akordov so namreč v nekaterih primerih taki, da bodo pognali družine v največjo bedo. Niti enemu oddelku ni prizanešeno. Vsak je prizadet — od profesionalista pa do delavca na planem. Kakšen bo uspeh te borbe, še ne vemo. Eno je pa čisto jasno: Da so v tovarni še sedaj delavci, ki stoje v sedanjem težkem času ob strani izven organizacije. Taki tovariši zaslužijo najostrejšo obsodbo. Kajti v takšni borbi, ko ne gre za nič drugega kakor za naš kruh, za našo eksistenco in za naš celoten položaj, čakati, kaj mu bodo organizirani tovariši, ki žrtvujejo za svojo organizacijo denar, čas, svoj trud in ki izpostavljajo v nevarnost celo svojo eksistenco, priborili in ohranili, je naravnost podlo. Ravno sedanjí položaj in sedanje razmere naravnost ukazujejo vsem poštenim delavcem in delavkam, da gredo v organizacijo.

Vse tovariše in tovarišice obveščamo, da se plačuje članarina za našo godbo odslej pri organizaciji, in sicer tako kot članarina za organizacijo; to je pri za to določenih blagajnikih v posameznih oddelkih. Kdor še ni član, naj gotovo pristopi. Članarina znaša 2 Din na mesec.

Pri tej priliki vas tudi opozarjamo, da točno izpolnjujete sklepe občnega zbora. Zlasti pa apeliramo na vse, da se točno in redno udeležujete sestankov, obratnih kakor tudi vse skupine. Zlasti v sedanjem kritičnem položaju je potrebna polnoštevilna udeležba, da se skupaj porazgovorimo o vseh perečih in tekočih zadevah.

Guštanj. Dne 29. marca se je vršil 1. redni občni zbor tukajšnje skupine ob zelo povoljni udeležbi članstva. Po uvodnem poročilu predsednika se je prečital in odobril zapisnik ustanovnega občnega zbora. Nato so sledila poročila predsednika, tajnika in blagajnika, katera je vzel občni zbor z odobravanjem na znanje. Nadzorstvo je izjavilo, da je bilo poslovanje odborikov vzorno. — Strokovni tajnik tov. J. Rozman kot centralni zastopnik je v svojem poročilu omenjal predvsem bližnjo bodočnost in naglašal važnost skupnega sodelovanja. Zato je nerazumljivo postopanje gotove skupine pri bližnjih pogajanjih za novo kolektivno delovno pogodbo. — Pri volitvah se je soglasno izvolil naslednji odbor: Matija Gradišnik, preds.; Martin Ješovnik, namest.; Ivan Čivnik, tajnik; Rajko Kotnik, namest.; Anton Petrač, blagajnik; Mager Alojzij, namest.; Cikulnik J., gospodar; Korkal Franc, namest. V nadzorni odbor Korkal Gregor, Kamnik F. in Popič Pavel. Delegat za centralni občni zbor Rajko Kotnik. Pri slučajnostih se je vnela zelo živahna debata zaradi predloga od strani vodstva SMR, da bi se udeležila pogajanj za novo pogodbo samo SMR, ali pa samo JSZ za celokupno delavstvo tukajšnje jeklarne. Predlog se je soglasno odbil, nadaljnje postopanje pa se je odstopilo centrali JSZ. — Na uspeh tega občnega zbora je pač lahko ponosno članstvo skupine. Novozvoljenemu odboru pa kličemo: Tovariši, le čvrsto na delo.

Papirničarji

Obvestilo našim papirničarjem. Zagrebška tovarna za papir gre za tem, da poslabša položaj svojega delavstva. Pri tem se pa poslužuje naslednjih sredstev. Že zaposlene delavce odpušča, drugim pa zopet znižuje mezde. Na mesto odpuščenih delavcev vabi naše papirničarje iz Vevč in jim obljubuje vse mogoče ugodnosti, n. pr.: plačo 55 Din na dan, prosto stanovanje in provizijo. Tako je naselil tudi tovariš Janko Rešek, ki je bil že več let v Vevčah, pa takrat slučajno reduciran. Z ozirom na tako ponudbo se je preselil v Zagreb. Ko je zahteval obljubljeni zasluzek, je prišel v spor, bil je odpuščen, na njegovo mesto je pa prišel zopet drug delavec iz Vevč, on sam pa mora iskati pomoči pri sodišču. Sedaj pa je brez vsakega posla in zasluzka.

Delavstvo Združenih papirnic v Vevčah in Goričanih opozarjamo na te slučaje in mu priporočamo skrajno previdnost. Zlasti pa mu polagamo na srce, da naj ne služi kapitalizmu za sredstvo in orožje, s katerim bi bili po njihovih tovariših.

Tovarniški delavci

Prevalje. V nedeljo, dne 29. marca t. l. se je vršil ob 3 popoldne redni letni občni zbor skupine »Tovarniškega delavstva v Prevaljah na Fari. Iz posameznih poročil je bilo razvidno, da je skupina kljub težkemu položaju, v katerem se je nahajala, delala v dobrobit članstva. Da je bilo delo izredno težko, dokazuje samo to, da je bilo v pretečeni zimi v prevalljskem okraju okrog 300 brezposelnih delavcev, kateri so iskali pomoči od strani organizacije. — Zastopnik centrale tov. J. Rozman je poročal o težavah, ki se danes stavlajo na pot posebno lesnemu delavstvu in poudarjal važnost močnih strokov-

nih organizacij, katere edine morejo delavstvu priboriti boljši socialni položaj. Posebno v prevalljskem okraju bi želel več delavnosti in živahnosti, ker je veliko lesnega in rudarskega delavstva. — V novi odbor so bili izvoljeni: Micheln Martin, preds.; Kovač Alojzij, podpreds.; Kisovar Anton, tajnik; Juh Josip, blagajnik; Pečnik Klemen in Jeraj Ivan, odbornika. — Prepričani smo, da bo novi odbor zastavil vse sile, da se organizacija v Prevaljah dvigne in razmahne do predvojne višine. — Tovariši! Na delo! Ni dovolj, da delujejo samo odborniki. Vsak posameznik je dolžan delati za dobrobit našega delavstva in svoje organizacije. — Delavce.

Opekarsko delavstvo

Vrhnika. Po enem mesecu je gotovo zopet prav, da se oglasimo in da se čuje naša beseda. Dopusov je konec in delo se je pričelo. V kratkem pričemo z izdelovanjem opeke in če bo lepo vreme, bo delo šlo vidno naprej. V poletju so zaposlene tudi delavke. Treba bi pa bilo, da bi v raznih oddelkih postavilo podjetje tablice z vidnimi napisi: »Govori spodobno!« in to ne zaradi tega, da bi brale to ženske, ampak drugi ljudje, ki zato prihajajo zraven, da zadostijo svojemu veselju s tem, da izustijo vsaj par kvant. Tole opomin, upamo, da bo golovo zalegel in bomo tudi

pri »ceglarjih« videli izboljšanje. Koliko bo to zaleglo, bomo še poročali.

Nameščenci

Naše strokovno gibanje v Dalmaciji. 22. marca 1931 je imela občni zbor splitska organizacija privatnih nameščencev RSS v Zagrebu. Občni zbor je konstatiral porast organizacije ter razpravljaj o delavskem tisku. Ob priliki proslave 40 letnice rerum novarum bo priredila organizacija akademijo. V resoluciji na vlado je občni zbor izrazil željo, da ostane Pokojninski zavod nosilec pokojninskega zavarovanja, da se razširi veljavnost zakona o pokoj. zavarovanju na vso državo ter vse kategorije privatnih nameščencev, predvsem pa na trgovske. — ant.

Krekova mladina

Preska-Goričane. Občni zbor naše družine se bo vršil 27. aprila t. l. v dvorani Društvenega doma. Vabimo vse člane, da se občnega zbora gotovo udeležijo, vabimo tudi vse delavce, da pridejo na občni zbor. Zivi!

Delavski zaupniki za leto 1931

izvoljeni v podjetjih, kjer je postavila kandidatno listo JSZ.

Podjetje	Zaupnikov se je volilo	Od teh je dobila listo JSZ	Marksisti
1. Združene papirnice d. d., Vevče	8	8	—
2. Združene papirnice d. d., Goričane	6	4	2
3. Združene papirnice d. d., Medvode	3	2	1
4. Papirnica v Prevaljah	4	4	—
5. Glanzmann & Gassner, Tržič	16	8	8
6. Tovarna »Stora« d. d., St. Vid nad Ljubljano	4	4	—
7. Carl Pollak d. d., Ljubljana	6	6	—
8. Carl Pollak d. d., Vrhnika	5	5	—
9. Združene tovarne za čevlje Mally & Demberger, Tržič	3	3	—
10. Kranjska industrijska družba, Jesenice	16	4	12
11. Kranjska industrijska družba Javornik	6	1	5
12. Jeklarna grofa Jurija Thurnskega, Guštanj	5	2	3
13. Tobačna tovarna v Ljubljani	16	9	7
14. Opekarna Karol Jelovšek, Vrhnika	3	3	—
15. Kranjske deželne elektrarne, Zirovnica	4	4	—
16. Cestna električna železnica, Ljubljana	4	2	2
17. Kamnolom Ing. Lenarčič, Ribnica na Pohorju	7	7	—
18. Artiljerijska delavnica, Ljubljana	1	1	—
19. Tovarna Oberwalder, Domžale	4	4	—
20. Mestna električno podjetje, Maribor	1	1	—
Skupaj	122	82	40
V rudarskih revirjih		6	70
Skupaj JSZ		88	

Število delavskih zaupnikov, včlanjenih v JSZ, znaša torej 88. Brez dvoma bi delavstvo še v mnogoterih drugih podjetjih izvolilo svoje zaupnike, da ne bi bil rok prekratek. Omeniti pa je tudi treba, da je inspekcija dela oziroma banska uprava zelo počasi reševala prijave.

V podjetjih, kjer ni ali pa je zelo šibka strok. organizacija, JSZ ni smatrala za potrebno upostaviti delavske zaupnike, ker bodo delavski zaupniki le tam prišli do veljave, kjer jim bo hrbitišče močna strokovna organizacija.

Naši marksisti pa naj vseeno gorenje številke bolj natančno pogledajo, da ne bodo sami sebe varali. Gospodje marksisti namreč kričijo na vse strani, da so razen nepomembne malenkosti vsi zaupniki v njihovem taboru. V resnici pa je precej drugače. Pri tem je treba poudariti še tole: Dejanske volitve so se vršile samo v par obratih. Povsod drugod je delavstvo predlagalo sporazum, da se v tem kritičnem času izogne volilnemu boju. Tam, kjer je bil sporazum nemogoč, so se morale izvršiti volitve,

pri katerih pa je krščansko socialistično delavstvo napredovalo. Tržič, Guštanj. Če bi se tudi v ostalih podjetjih vršile dejanske volitve, potem bi marksisti znatno izgubili. Tako pa so na podlagi sporazuma obdržali, kar so dosedaj imeli.

V seznamu zaupnikov, ki je priobčen v »Delavcu« št. 6., opazamo, da marksisti tudi naše zaupnike smatrajo za svoje. V mestnem električnem podjetju v Mariboru je bil izvoljen naš agilen član Mastinšek Franc. Marksisti so ga priglasili za svojega. Na tak način potem lahko vpijejo, da je vse njihovo. Da se morajo ponašati z nekaj večjim številom zaupnikov, gre tudi zasluga Delavski zbornici.

Mi jim tega uspeha nikakor ne zavdamo, pa če bi bil še desetkrat večji. Želimo samo, da bodo svoje zaupnike vzgajali v duhu članka priobčenega v »Delavski Politiki« št. 28. pod naslovom »Kdo je delavski zaupnik«. Gospodom voditeljem na svetujemo malo več objektivnosti.

Podpiranje nezaposlenih rudarjev

Z ozirom na težko brezposelnost v naših rudnikih in z ozirom na ustanovitve fonda za podpiranje nezaposlenih rudarjev pri Glavni bratovski skladnici je odkazala Delavska zbornica za Slovenijo temu fondu znesek 50.000 Din.

Zbornica se je obrnila tudi na druge organe s prošnjo, da bi ta fond čimprej podprli.

Ker je treba, da se organizira podporni akcija za nezaposlene rudarje preko enega samega zavoda, zbornica v bodoče sama ne bo reševala prošenj za podpore.

Potrebno se nam zdi opozoriti ob tej priliki, da je sredstev, ki se bodo zbrala

predvidoma za podpiranje rudarjev zelo malo, medtem ko je nezaposlenih veliko, tako da se bodo morala uporabljati zbrana sredstva za podpiranje le onih rodbin, ki so izgubile zaradi nezaposlenosti vse dohodke, in kritje potnih stroškov za kraje nove zaposlitve.

Delavska zbornica za Slovenijo, Ljubljana.

Zakaj še nisi član »Krekove knjižnice«? Piši takoj na: »Krekovo knjižnico«, Delavska zbornica, Ljubljana.

Državni proračun

Državni proračun za l. 1931/32 je predložil finančni minister v podpis kralju. Proračun znaša skupaj 13 milijard 210 milijonov 303.954 Din, kar je za 137 milijonov manj od lanskega. Proračun je manjši zato, ker se je mnogo poslov preselilo na banovine in občine. Proračun ministrstev znaša 8.522.359.292 dinarjev, proračun državnih podjetij pa 4.687.944.662 Din. — *Vrhovna državna uprava* (ministrsko predsedstvo in drugo) 259.510.427 Din; pokojnine in invalidnine so znižane za 64.337.000 Din. — *Za odplačevanje državnih dolgov* je določenih 1.016.944.244 Din. — *Pravosodno ministrstvo* 433.683.000 Din. — *Prosvetno ministrstvo* 895.077.000 Din; podpora Sokolu znaša 8 milijonov dinarjev. — *Zunanje ministrstvo* 156.015.000 Din. — *Notranje ministrstvo* 644.000.000 Din. — *Finančno ministrstvo* 400.910.000 Din. — *Vojska in mornarica* 2.595.906.000 Din; proračun za 1903-31 znaša 2.522.888.000 Din. — *Javna dela* 279.249.000 Din. — *Prometno ministrstvo* je razdeljeno na tri oddelke: ministrstvo 118.470.000 Din, prometne ustanove 2.837.787.000 Din, pošta in brzojav 398.286.000 Din; za gradnjo novih železniških prog niso določeni nobeni krediti. — *Kmetijsko ministrstvo* 83.463.000 Din. — *Trgovinsko ministrstvo* 71.000.000 Din. — *Socialna politika in narodno zdravje* 229.000.000 Din. — *Dohodki* so določeni takole: 1. neposredni davki 1601 milijonov dinarjev; posebni davki: davek na poslovni promet 400 milijonov, vojnika 5 milijonov, davki prejšnjih let 50 milijonov. — 2. posredni davki: trošarina 803 milijone, takse in pristojbine 1245 milijonov, carine 1488 milijonov. — 3. *monopoli*: 1839 milijonov. — 4. *Vojna odškodnina Nemčije*: 406 milijonov dinarjev. — 5. *Razni dohodki*: prosvetno ministrstvo 1.95 milijona, Belje 22.3 milij., Topolovec 0.15 milij., drž. tovarna za sladkor na Čukarici 6.8 milij., drž. železnice 118.5 milij., pošta in brzojav 144.3 milij., poštna hranilnica 39.9 milij., drž. hipotekarna banka 27.7 milij., gozdovi 5.7 milij., rudniki 69.4 milij. dinarjev.

Ali smo res surovi?

V Del. Pravici od 5. marca 1931 smo pošteno, pa objektivno ožigosali tendenciozno registriranje »Svobode«, marksističnega mladinskega gibanja. V štev. 4 »Svobode« odgovarja nekdo pod šifro »elj« na naše pripombe in pravi, da smo se obregnili ob »Svobodo« nedostojno in surovo, ker da jih hočemo proglasiti za »špispurgarske« socialiste, ker je citirala značilne misli katoliškega teoretika Cathreina o socializmu.

V naši kritiki smo izrecno poudarili, da ne odgovarjamo radi citiranja, ampak radi prikrite zlobe, ki je tičala v tem. Namreč ost celega citiranja je ležala v tem, da je v tej knjigi takorekoč označeno stališče višje katoliške inštanice in pa kot da bi bil Cathrein absolutno merodajen v socialnih, gospodarskih in združnih vprašanjih med katoličani.

Ce je pisec dotičnih vrstic saj nekoliko socialista in da raziskuje vse pojave na tem polju, bi moral vedeti, da je krog Cathreinovih somišljenikov zelo zelo ozek. Ze zaradi tega ni v skladu z značajem resnega človeka, četudi je v nasprotnih vrstah, če hoče prikazati svojim somišljenikom sociologa kot absolutno merodajnega za celotni krog gotove družbe, v tem slučaju za katoličane. Ali ni pri marksistih nič sociologov, ki so različnega mišljenja? Pa še koliko! Nikoli pa nam ni prišlo na misel, da bi tega ali onega posplošili. Ce bi ga, ne bi bilo v redu. Zgoditi bi se moglo zgolj iz demagoških in omejenih ozirov. To je bilo, kar smo hoteli v prvem odgovoru pribiti in danes zopet pribijamo.

Kar se pa tiče boja proti nesocialnim pojavom v katoliških vrstah, bi moral vedeti, da se že zdavnaj vodi. Pripočeli bi, da bi vzel »elj« (mogoče Štukelj) nekatere druge knjige v roke n. pr. Orela, Hohoffa, Krala itd. Ce govori dopisnik v št. 4 »Svobode« o neki čudoviti krivuljasti poti slovenskega krščanskega »socializma«, je znamenje, da ne pozna natančno našega gibanja ali pa da ga noče poznati. Ce bi bili zlobni, bi opozorili »elja« na čudovite, ne vijuge, ampak naravnost skoke, katerih so sposobni le dobro izurjeni akrobati, nekod drugod. Namreč, kar se tiče mišljenja in udeleževanja na socialnem polju. Da ne bo mislil »elj«, da se hočem skrivati, se podpišem.

Anton Marinšek.

Vpliv tovarn. dela na materinstvo

V zdravem družabnem in gospodarskem ozračju je bilo ženi vedno določeno mesto v takih poklikih, v katerih je mogla uveljavljati v polni meri svoje ženske sposobnosti. Najbolj naravno mesto žene je v družini; najbolj nenaravno pa v tovarnah, v katere jih je pogнал v svoji brezobzirni trdosrčnosti kapitalizem.

V začetku žene v tovarnah niso bile zaščitene. Bile so popolnoma prepuščene svojevoljni podjetnosti. Šele pozneje se je priznala njihova delna zaščita. Vplivale so pa na to v prvi vrsti delavske organizacije, ki so izbojevale prve zaščitne zakone za žene in deco. Pa tudi zakonodajalci in državniiki sami so izprevideli, da morajo uživati žene posebno zaščito, ker bi sicer trpele same na zdravju in bodoče generacije. Znano je, da so pri nas v zakonu o zaščiti delavcev posebej zavarovane žene. Istotako v zakonu o zavarovanju delavcev.

Sploh je bila delavska žena že od nekdaj predmet natančnejših proučevanj, predvsem še v sedanji takozvani moderni dobi. Zlasti so hoteli razni strokovnjaki ugotoviti vpliv tovarniškega dela na ženo. V nemških časopisih so podali pred kratkim o tem svoje mnenje zdravniki dr. Teleky, dr. E. Reintker in dr. Weichert. Dr. Teleky in dr. Weichert obravnavata vpliv dela v tovarni na žensko za časa nosečnosti; poroda in vpliv na novorojenčka. Študija bazira na rezultatih ankele, ki obsega 3000 žena in 7500 porodov. Pri tej anketi so sodelovali tudi zdravniki in uslužbenici socialnega zavarovanja.

Rezultat ankete je sledeči: Obravnava žene, ki v času nosečnosti delajo stoje (teh je trikrat več kakor tistih, ki delajo sede) in pa žene, ki v času nosečnosti delajo sede.

Žene, ki delajo stoje, vobče lažje rode, toda njihovi otroci so slabše, težje in višina je izpod normale. Soglasno je prišla anketa do zaključka, da vpliva delo žen v tovarnah za časa nosečnosti v zadnjih tednih nepovoljno na razvoj otroka in da povečuje število mrtvih porodov. Dojenčki tistih žena, ki se vračajo po porodu nazaj v tovarno, umirajo v večjem številu, kakor dojenčki mater, ki ostajajo po porodu doma.

Zato je želeli tako v interesu mater kakor v interesu otrok, da prejemajo žene, ki ne delajo zadnjih sedem tednov pred porodom, polno normalno plačo in da dobivajo tudi po porodu podpore, ki bi jim omogočale ostati dalj časa doma. Avtorja naglašata, da ne zadovoljujejo današnji zakoni in institucije socialnega zavarovanja v polni meri v tem pogledu.

(Pri nas je tako: Po § 45 zak. o zav. delavcev ima žena članica, če je bila pred porodom neprekinjeno 3 mesece, ali pa v zadnjem letu, ko je postala zadnjikrat članica urada, 3 mesece članica urada, pravico 2 meseca pred in 2 meseca po porodu do podpore v denarju. Ta podpora je enaka ¼ zav. mezde. Poleg tega ima pravico do babice, do dečje opreme, ki je enaka 14 kratnemu znesku zavarovane mezde, in do dojnine za dobo 20 tednov po 3 Din na dan.

Svojeke imajo pa pravico do pred- in poporodnine za dobo 4 tednov pred in 4 tednov po porodu v znesku Din 1.50 na dan, do babice, do dečje opreme, ki je enaka 14 kratnemu znesku zavarovane mezde člana. Kakor znano, je komisija, ki je napravila osnutek novega zakona v socialnem zavarovanju, predlagala, da se večina teh določb ukine. Zares visoko socialen predlog.

V tem pogledu pride pri nas v poštev še zakon o zaščiti delavcev. § 22. tega zakona določa, da je ženam porodnicam prepovedano v podjetjih, ki spadajo pod cit. zakon, vsako delo za čas dveh mesecev pred — in dveh mesecev po porodu. Z ozirom na to, imajo žene porodnice pravico ostaviti vsako delo v takih podjetjih, kakor hitro dokažejo na podlagi zdravniške izjave, da pričakujejo poroda v dveh mesecih.

§ 23. določa, da ne more odpovedati podjetnik ženam porodnicam službe, kljub temu če bi trajalo bolezensko stanje preko dveh mesecev. Ne sme pa prekoračiti to stanje dobe enega leta.

V zaščito otrok dojenčkov sta določena §§ 24 in 26 zakona o zaščiti delavcev.

§ 24 omogoča ženam materam, da morejo dobiti svojo deco o pravem času. Podjetniki jim morajo dovoliti poleg rednega odmora v ta namen še poseben odmor in sicer, če je dete v materinem stanovanju, do 30 minut čez vsakih 4 do 5 ur, če je pa v dečjem zavetišču, 15 minut čez vsakih 4 do 5 ur dela. Zaradi teh odmorov ne smejo biti matere prikrajšane niti na rednem odmoru niti na redni mezdi.

Ta paragraf pride v poštev le za žene, ki stanujejo v neposredni bližini obrata ali pa za podjetja, kjer so dečja zavetišča. V smislu § 26 omenjenega zakona mora namreč vsako podjetje, ki zaposluje nad 100 delavcev, med katerimi je vsaj 25 žen z malimi otroki, zgraditi v neposredni bližini dečja zavetišča, v katerih so otroci v oskrbi pod posebnim varstvom. (Določila tega zakona niso v naši banovini nikjer izvedena.)

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Gospodarska kriza traia še vedno

Članstvo OUZD v Ljubljani kot eden najboljših in najzanesljivejših »gospodarskih barometrov« kaže nadaljnje naraščanje gospodarske krize. Padec zavarovanih delavcev od marca lanskega leta znaša že — 5.786 (v februarju samo — 4.005) mesto prirastka ca. + 6.000 kakor prejšnja leta. Za časa gospodarske krize od sredine 1923 do konca 1925 je padalo članstvo samo za ca. 1.500. Sedanja kriza je torej skoraj štirikrat hujša. Pričakovati moramo še vedno znatno naraščanje krize. — Interesantno je dejstvo, da na zavarovanega ženskega delavca ne odpadeta povprečno niti 2 zavarovana moška delavca. Med odpadlimi delavci pa pride na vsako žensko skoraj 6 moških. Gospodarsko krizo čutijo moški delavci trikrat hušje kot ženski delavci, tudi ako abstrahiramo dejstvo, da morajo moški skrbeti povprečno za mnogo višje število družinskih članov kot ženske. To je znan pojav, ki vedno spremlja naše gospodarske krize in ki ima svoj vzrok v prvi vrsti v ceneni delavni moči ženske.

Radi manjšega statusa članov je tudi status bolnikov absolutno nekaj manjši in sicer za — 40 bolnikov. Interesantno je zopet dejstvo, da je padlo samo šte-

vane mezde, in do dojnine za dobo 20 tednov po 3 Din na dan.

Svojeke imajo pa pravico do pred- in poporodnine za dobo 4 tednov pred in 4 tednov po porodu v znesku Din 1.50 na dan, do babice, do dečje opreme, ki je enaka 14 kratnemu znesku zavarovane mezde člana. Kakor znano, je komisija, ki je napravila osnutek novega zakona v socialnem zavarovanju, predlagala, da se večina teh določb ukine. Zares visoko socialen predlog.

V tem pogledu pride pri nas v poštev še zakon o zaščiti delavcev. § 22. tega zakona določa, da je ženam porodnicam prepovedano v podjetjih, ki spadajo pod cit. zakon, vsako delo za čas dveh mesecev pred — in dveh mesecev po porodu. Z ozirom na to, imajo žene porodnice pravico ostaviti vsako delo v takih podjetjih, kakor hitro dokažejo na podlagi zdravniške izjave, da pričakujejo poroda v dveh mesecih.

§ 23. določa, da ne more odpovedati podjetnik ženam porodnicam službe, kljub temu če bi trajalo bolezensko stanje preko dveh mesecev. Ne sme pa prekoračiti to stanje dobe enega leta.

V zaščito otrok dojenčkov sta določena §§ 24 in 26 zakona o zaščiti delavcev.

§ 24 omogoča ženam materam, da morejo dobiti svojo deco o pravem času. Podjetniki jim morajo dovoliti poleg rednega odmora v ta namen še poseben odmor in sicer, če je dete v materinem stanovanju, do 30 minut čez vsakih 4 do 5 ur, če je pa v dečjem zavetišču, 15 minut čez vsakih 4 do 5 ur dela. Zaradi teh odmorov ne smejo biti matere prikrajšane niti na rednem odmoru niti na redni mezdi.

Ta paragraf pride v poštev le za žene, ki stanujejo v neposredni bližini obrata ali pa za podjetja, kjer so dečja zavetišča. V smislu § 26 omenjenega zakona mora namreč vsako podjetje, ki zaposluje nad 100 delavcev, med katerimi je vsaj 25 žen z malimi otroki, zgraditi v neposredni bližini dečja zavetišča, v katerih so otroci v oskrbi pod posebnim varstvom. (Določila tega zakona niso v naši banovini nikjer izvedena.)

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

Dr. E. Reintker pa obravnava na podlagi statistike socialnega zavarovanja umrljivost žen delavk pred in po porodu. Slučaji in trajanje obolenja so med delavkami v tekstilni industriji daljši kakor pa med delavkami v drugih panogah. Slučaji obolenja v prvih mesecih nosečnosti so pri industrijskih delavkah pogostejši, kakor pri ostalih članicah zavarovanja. Kljub temu, da imajo možnost, da prekinajo nekaj tednov pred porodom z delom, vendar dela 25% industrijskih delavk do poroda, 50% pa prekine z delom 28 dni pred porodom. Avtor je mnenja, da je edino sredstvo za to, da bi prekinile žene porodnice pravočasno z delom pred porodom in da bi dalj časa po porodu ostale doma v tem, da dobivajo v tem času podporo, ki bo enaka njeni polni plači. Ali ni žalostno, da morajo zaradi sedanjega družabnega reda poleg mater trpeti še nerojeni.

naj pomaga ostalo delavsko zavarovanje. Delavske invalidne zavarovalnice se sicer s tem strinjajo, hočejo pa nadomestiti svoj izdatek in zahtevajo od vlade, da prisili nameščensko zavarovanje, da pomaga delavskemu. Od nameščenskih blagajn zahtevajo zaenkrat le 30 milijonov mark, torej še vedno več, kot bodo pa sami dali rudarjem. Nameščenske blagajne in nameščenske krščanske strok. organizacije se tega branijo in naglašajo, da je trpelo radi vojne tudi nameščensko zavarovanje, da pa še ni v veliki krizi, ker uprava dobro gospodari. Delavsko zavarovanje pa da daje previsoke dajatve, za katere ni kritja. Svajajo pred nasiljem, ki bi ga hoteli izvajati nad nameščentvom in opozarjajo, da bi pomenilo vsako nasilno dejanje faktično razlastitev, ki bo pa škodovala celotnemu pojmovanju pravne sigurnosti lastnine. Posebno pa je ta akt nedopusten sedaj, ko se obeta tudi nameščenskemu zavarovanju občuten deficit. Izvršitev namer bi le napolnila nameščentvo z nezaupanjem do javnega zavarovanja, čemur bi bila edina posledica njegovo nazadovanje. —ant.

Boj proti jetiki

4. Gozdna šola:

Za slabotno, posebno pa ono s tuberkulozo ogroženo šolsko deco naj se ustanovi za celo banovino ena gozdna šola na deželi v čistem zraku. Ta naj bi imela:

1. 4 razrede osnovne šole, pozimi v poslopju samem, v deževnem vremenu v lopah, in na prostem pa za vse druge čase;

2. prenosljive stole in pisalne mize;

3. skupna prenočišča za deco;

4. stanovanja za učitelje in nameščence;

5. obednico;

6. umivalnico in kopalnico;

7. igrišča.

5. V splošnem se ima voditi kontrola delavskih stanovanj in siromašnih oseb, v prvi vrsti pa onih, kjer se nahaja jetičen član in pomagati z nasvetom in seveda tudi dejansko za sanacijo stanovanja, za zboljšanje prehrane, s perilom in obleko. Navedemo naj iz statistike OUZD strahote stanovanjskih razmer:

Izmed 1385 jetičnih stanuje:			
	v eni sobi	jetičnih	%
	v eni sobi	jetičnih	%
po ena oseba (odrasla)	305	22.02	
po ena oseba in 1 otrok	112	8.09	
po dve osebi (odrasli)	250	18.05	
po dve osebi in 1 otrok	124	8.95	
po dve osebi in 2 otroka	73	5.27	
po dve osebi in 3 otroci	34	6.07	
po dve osebi in 5 otrok	57	4.12	
po tri osebe (odrasle)	70	5.05	
po tri osebe in 1 otrok	70	5.05	
po štiri osebe (odrasle)	70	5.05	
po štiri osebe in 1 otrok	24	1.73	
po štiri osebe in 3 otroci	25	1.81	
po pet oseb (odraslih)	36	2.60	
po pet oseb in 2 otroka	34	2.46	
po sedem oseb (odraslih)	15	1.08	
po osem oseb in 2 otroka	20	1.44	
po devet oseb in 1 otrok	12	0.29	
po deset oseb (odraslih)	4	0.87	

6. Vrši se naj najstrožja kontrola obratov in brezobzirna sanacija onih tovarn, iz katerih se rekrutira največje število tuberkuloze.

7. Kontrola krav po živinozdravnikih, in odkup jetičnih krav po državi.

mora poslovati protituberkulozni dispanzer.

6. V večjih mestih (Ljubljana, Maribor, Celje in industrijskih krajih: Hrastnik, Trbovlje, Jesenice, Kranj itd.) naj se napravijo ležalnice za ležalno kuro na prostem.

Boj proti jetiki je treba sistematično in koncentrično organizirati. Zato bi bilo potrebno, da pri banski sanitetni upravi posluje stalen zdravnik-referent za tuberkulozo.

(Dalje prih.)

Novi uradniški zakon

S 1. aprilom 1931 je stopil v veljavo novi zakon za državne nameščence. Ker trdijo, da bo mogoče tvoril podlago za pragmatike nameščencev vseh javnih ustanov, si oglejmo njegove glavne značilnosti.

Kategorije po šolski izobrazbi so odpravljene. Obstojijo 10 skupin. Uradniki z manjšo šolsko izobrazbo se uvrščajo v nižje skupine, po letih službe pridejo v skupine šolsko kvalificiranejših tovarišev, se na doseženi stopnji ustavijo, do čim oni s šolsko izobrazbo zopet napredujejo. V bistvu je tedaj princip šolske kvalifikacije kljub temu ostal, le da je drugače izražen.

Vsaka skupina ima le eno plačo. Postavljen je princip sistemiziranih mest, to je določeno število, ki se s proračunom ne more zvišati. Kdor avanzira, dobi novo plačo šele leto dni po napredovanju.

Pokojnina pripada po 10 letih, more pa obsegati največ 95% plače. Pri njeni določitvi se upoštevajo ne le leta službe, ampak tudi starost. Ustanavlja se fond za družinske pokojnine. V pokojninski fond se plačuje 5% plače.

Uradnik je odgovoren za nastalo škodo, ki pa jo lahko prevzame država v svoje breme, če je škoda napravljena radi prevelike službene vneme.

Uradniška društva ne smejo imeti niti verskega, niti pokrajinskega ali plemenskega značaja. Snujejo se po strokah in to po eno za vsako stroko z bano-vinskimi sekcijami. —ant.

Razno

Vlada je darovala invalidom za velikonoč 500.000 Din, od česar odpade na slovenske 28.000 Din.

»Samuelovo iskanje«, prva knjiga »Krekove knjižnice« za tekoče leto, je izšla in se razpošilja; do 15. t. m. jo bodo imeli vsi naročniki v rokah. Kdor je do tedaj ne bi prejel, jo naj reklamira, do tedaj pa prosimo potrpljenja.

»Rerum novarum« izide v nekaj dnevih. Socialna enciklika velikega papeža Leona XIII. izide v kratkem v »Delavski založbi«. Opozorjamo na to, da sedaj vse krščanske socialiste, ki naj si nabavijo knjigo, iz katere črpamo načela svojega pokreta. Podrobnosti slede.

Za kratek čas

Ribniška. Skozi neko vas so nameravali graditi novo cesto. Geometer jo je zmeril in zabil kole, ki naj bi kazali smer nove ceste. Ko je bil gotov, je šel k županu, mu javil svoj odhod in ga prosil, da naj pazi, da ne bodo kole čez nedeljo pokradli. Ko se je geometer vrnil v ponedeljek v vas, ni bilo nobenega kola več. Ves ogorčen gre k županu, da bi zvedel kdo je napravil tako lumparijo. Župan mu pa pove, da je shranil vse kole na županstvu, da bi jih nihče ne pokradel.

Netočno pojasnilo. Žena poštarja je iskala v vročem poletnem času hladila v mrzli vodi. Nekoč je pa izgubila pri kopanju srebrno zapestnico. Vsa obupana pride v občinski urad in potoži tajniku svojo nesrečo. Tajniku se je gospa zelo smilila, obljubil ji je svojo pomoč. V največjem ognju je nabil na občinsko desko sledeči oglas. Vsem občanom damo na znanje, da je izgubila srebrno zapestnico gospa poštarjeva, čije zadnji del je emajliran. Kdor jo bo našel, naj jo odda gospodu poštarju proti primerni nagradi.

Srečen novoporočenec. Neki mladi kočar se je oženil. Takoj naslednji dan je vložil pri

svojem županu prošnjo s sledečo vsebino: Slavno županstvo prosim, da bi izdalo dovoljenje za zidanje hleva, ker sem prišel potom ženitve do krave.

Iz zdravniške prakse. Neki zdravnik je odprl vrata svoje ordinacijske sobe in vpraša navzoče pacijente: Kdo izmed vas čaka najdalje. »Jaz,« se oglasi krojač. »Kajti jaz sem Vam napravil obleko že pred par leti.«

Z univerze. Pri zelo znanem profesorju za anatomijo na Dunaju — Hyrtlu — je delal izpit judovski student Jeruzalem. Pred dvorano, v kateri so delali izpite, je čakalo polno sorodnikov in znancev, da bi priredili ovacije kandidatu, če bi srečno prešel izpit. Naenkrat odpre profesor Hyrtl vrata in govori z jokajočim glasom: »Jokaj Izrael, kajti Jeruzalem je padel.«

Upton Sinclair: »Samuelovo iskanje.« Del. založba Krekove mladine, Miklošičeva cesta, palača Del. zbornice. Izšla je naša prva publikacija za l. 1931. Amerikanski pisatelj Upton Sinclair je v njej podal v pretresljivih slikah vso bedo in vso korupcijo ameriških razmer. Knjiga je po svoji vsebini sodobna in proletarska kot redko katerega in je od prve do zadnje strani izredno napeta. Naročite si jo čimprej pri naši založbi. Mesečno plačate štiri dinarje, pa dobiš letno tri krasne knjige, od katerih je prva »Samuelovo iskanje«. — Kot proletarec podpiraj naše delo in stremljenje!

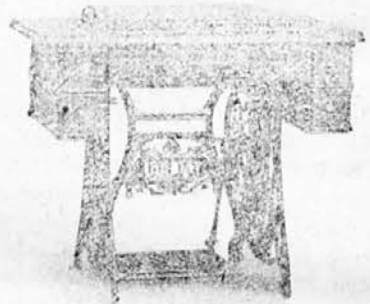
»Kviku zdaj dežela vsa!« Beseda o katoliški akciji. Ljubljana 1931. Založila »Naša sloga«. Tiskarna »Slovenija«. — Priznani pisatelj je zbral v tej knjigi precej izčrpen material za izpeljavo kat. akcije v vseh stanovih, tako za odrasle, kakor za mladino, za izobražence in neizobražence, za duhovnike in lajke, za reveže in bogate. Zanimivo in koristno je tudi to, da je dodal državni paragraf, kjer gre za odpravo razvada. Lahko rečemo, da se je pisatelj zelo potrudil, da je podal v njemu lastnem, popularnem tonu in krasnem jeziku vsa sredstva za povzdigo kat. akcije in prenovitev verskega življenja. Hvaliti moramo tudi to, da se je dotaknil najbolj perečega vprašanja: Socialna preosnova družbe. Knjigo toplo priporočamo vsem! Dobi se pri »Naši Slogi«, Dunajska cesta 17. Stane nevezana Din 20.—, vezana Din 30.—. Na 10 izvodov 1 povrhu, na 20 dva, itd., kar je za tako knjigo res poceni. P. F. A.

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

Obvestilo uredništva. Del. Pravica je izšla zaradi velikonočnih praznikov en dan pozneje. Tovariši sicer precej pridno dopisujejo, vendar bi želeli, da bi še bolj pojasnjevali razne razmere gospodarstvenega, družabnega in socialnega značaja v posameznih krajih. Pri tem pa prosimo, da bi dopisi osebnega značaja izpadali. Tehnični slučajji so seveda izvzeti. Različna zafrkavanja itd. so neokusna razvada iz političnih bojov. Mi pa hočemo vzgojiti resne in globoke pokretaše.

Dopisi naj bodo kolikor mogoče razločno pisani. Nerazločnost povzroča spajanje imen, kar je dotičnim osebam večkrat zelo neljubo. Dopisniki pošiljajte svoje prispevke zadnji čas do vsakega torka.

Šivalni stroji izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz lastne tvornice. 15 let. garancija

Vezenje se poučuje pri nakupu brezplačno

PISALNI STROJI »ADLER«

KOLESA iz prvih tvornic, Dürkopp, Strya, Nero

PLETELNI STROJI vedno v zalogi

Posamezni deli koles in šivalnih strojev

Daje se tudi na obroke

Ceniki franco in zastoj

IVAN JAX in sin

Ljubljana, Gosposvetska c. 2

Pierre l'Ermitte: 68
Kako sem ubila svojega otroka

Z vseh listov, ki jih je stiskal Dominik v drgetajočih rokah, se je dvigala himna bolestne slave, šelest lovorjevih vencev, skozi katere je zavel dih iz onostranstva, in veličastni zvoki zmagoslavne »Marseillaise« ...

In kaj je storil on, Dominik?

Kaj je storil v tem strašnem viharju? Kaj je storil s svojimi dvajsetimi milijoni, s svojim zdravjem in znanjem, z vsemi svojimi odličnimi prijatelji in mogočnimi zavezniki? Kaj je storil s svojimi neizmernimi sredstvi?... Kje je tekla njegova kri, ko so drugi krvaveli na bojiščih? ...

Kaj mu bo ostalo v prebelih rokah, če iztisne svoje življenje?

Pene, same pene!

Vse življenje je bil igrača, lutka! ... Gizdalini! ... Zajedavee! ... Puhla goba, ki se redi iz strahotnega trpljenja drugih. Stremi za dobrim, a se izmika vsaki težji preizkušnji ... Prejel je deset talentov in kaj je napravil z njimi?

Lolita, ki je pred njene noge položil božji dar — svoj poklic — je zgoraj v sobi igrala neko hrepenečo melodijo, kar je še povečalo njegovo trpljenje.

Ni mogel dalje strpeti na vrtu ... Odprl je vrata v ograji in odšel proti morju.

Morje je bilo prav tako vabljivo in pokojno kakor oni večer, ko je bil Dominik prvičkrat poražen.

Noč je že razpela svoja temna krila in ovila tudi veličastno morje, da ni bilo moči razločiti njegove neizmerne ravni ... Slišalo se je samo njegovo silno hropenje, žuborenje in šušljanje, ki je prihajalo prav do brega.

Vsak val je prihajal k Dominiku kot bi ga vabil in mu ponujal roko, ki se ga hoče okleniti ...

Koliko rok se je že oklenilo tega visokega mladega moža in zakaj bi prav to zavrnil in odbil njeno mameče vabilo?

Val za valom je hitel pred Dominikom, ki je samo gledal ... gledal ... in brez vsake misli tisto strmel predse ... Objela ga je strašna utrujenost. Naveličal se je vednih bojov in neskončnih porazov ...

Nezavedno je nameril korak proti pečini Cob, ki je štrlela iz morja ...

Nasproti mu pride neka družba, ki se je vračala iz la Claire.

Ker ni maral nikogar srečati, se je umaknil na skalo ...

Tukaj je bilo morje še mirnejše ... Slišalo se je le rahlo šepetanje in pluskanje kot bi dobra

mati zibala svojega bolnega otroka in mu pela milo pesemco, da bi ga uspavala — kakor je bila uspavala že toliko otrok:

»Dominik, česa še pričakuješ od svojega življenja?«

Zgrešil si ga, zgrešil za vedno!

Bog te je poklical, ti pa nisi maral slišati njegovega glasu ... Nikdar več se ti ne bo oglasil!

Domovina je potrebovala tvojega junaštva in tvoje krvi. Poklicala te je, ti pa nisi maral slišati njenega glasu ... Sedaj tudi ona tebe ne mara poznati!

Ubogo Lolitico, ki je prava igračka proti veliki dolžnosti, si ljubil bolj kot Boga in domovino! ... Odločil si se za Lolito, ki ti je prinesla trpljenje, da ne boš do zadnje ure kesal svojega dejanja, zakaj ženska, ki ti ni določena po božji previdnosti, je grenkejša od smrti ...

Obrni se kamor hočeš, zate življenje nima več pomena! ...

Pa tudi ti ne moreš nikogar več osrečiti, ker si postal ničvreden ud človeške družbe in še druge le oviraš in tlačiš k tlom!

Celo ujec te že zaničuje! ... Slišiš, ujec, ki sam ne zasluži drugega kot zaničevanje, te ima za slabšega od sebe! ...

Pa kaj bi ti pripovedovala! ... Odpri oči in poglej! ... Tudi Lolita te sama pri sebi primerja drugim mladim možem ... Tega ti sicer še ne mara pokazati, četudi jo je na tihem dostikrat sram, da ima takšnega moža, in zavida one žene, katere ponosno stopajo ob strani svojih soprogov, ki so se izkazali kot pravi junaki in slavni vitezi!

Ti pa? ... Pozlačeno nič! ...

Ali torej čutiš kako te vse zapušča, kako se vse sovražno obrača od tebe? ... Ali čutiš koliko sramote in koliko neplodnega trpljenja te še čaka v življenju?!

Zato se iztrgaj življenju! ... Iztrgaj se samemu sebi, da se boš rešil sramotnih prevar in pekočega kesanja ...

Pridi, da te zazibljem v večni sen ...

Pridi v moje naročje ...

Pridi k meni, kjer v neskončnem pozabljenju spijo živa bitja in mrtve stvari ...

Pridi, Dominik, pridi! ...

Dominika zvečer ni bilo domov. Vseh se je polastil moreč nemir ... Drugo jutro pa je prišel v »Turkiz« neki mornar in mirno povedal, da so na prodišču nedaleč od vile našli Dominikovo truplo. Plima ga je zanesla na pesek ob obali in je moral biti po mornarjevem mnenju že več ur mrtev ...

Kaj se je bilo zgodilo?

Dostikrat se primeri, da ob plimi morje od vseh strani zalije pečino Cob in zajame zakesnele kopalce, ki so se preveč zagledali v morje ... In koliko bi jih bilo že našlo smrt v morskih valovih,

če jih ne bi bil z barko rešil mornar markize de Croc!

Dominik pa je bil sam in navrh še ponoči, ko ga ni nihče videl ...

Sicer je znal dobro plavati, vendar je le malo prej povečerjal! ... Poleg tega je na onem kraju morska struga precej močna!

Torej?

Vsi so se spogledali in drug drugemu v obeh brali resnico ... resnico, ki morebiti niti ni bila resnica? ...

Ta je in bo ostala božja skrivnost! ...

XXXII. POGLAVJE.

Nekaj dni potem so prišle iz Pariza tri velike črne kočije in se še enkrat — toda zadnjikrat — pomikale z Dominikom skozi Fosseo in Fromentine. Zakaj sta šli dve črni oblečeni ženski in en moški, ki je bil tudi napol v črnini in je tu tam nejevoljno skomignil z rameni.

To je bil ves sprevod.

Eden izmed kočijažev je slišal mater, ki je ihté kriknila:

»Jaz sem storila, kar sem mogla! ...«

In kaj je storila? ... To, kar je imela pred seboj! ... Mrtvega sina!

Bežala je pred Bogom in pred domovino, bežala pred dolžnostjo in pri tem pogubila lastnega sina!

Ubila je svojega rodnega otroka!

Da, ona je bila kriva njegove smrti, mati je bila kriva smrti svojega sina! ...

To je dobro vedela ...

Tudi pogreb je bil skromen. Brez vsake slovesnosti so ga položili v družinsko grobnico v kotu nekega pariškega pokopališča.

Na grobu ni nobenega častnega znamenja.

Ujca ni bilo na pokopališče, ker so ga pokopali.

Koldyjeva gospa in Lolita sta od kraja večkrat prišli in prinesli šopek cvetic; pozneje pa so postali obiski čedalje redkejši ...

Loliti se črna obleka izvrstno poda in njen pride marsikaj na misel, kadar se ozre nanjo ...

Najbolj žalostno je pa to, da na grobu moža, ki nekoč toliko sanjal, da postane mož molitve, nihče ne zmoli niti enega Očenaša! ...

Edino v stari odrgnjeni patronaški dvorani se vsako leto daruje sveta maša za »gospoda Dominika, društvenega dobrotnika«. Tedaj je dvorana nabito polna otrok.

Pred letom so bili v prvi vrsti nekdanji — njegovi — naraščajniki in so bili skoraj vsi v modrih oblekah.

Poleg njih pa so stali — dasi jih ni bilo videti — župnik Firmin in vsi veliki rajniki, ki so bili padli na polju slave ...

KONEC.

Iz francoščine prevel Jože Gregorič.